

ביאורים

יש הבדל גדול בין חינוך לאילוף. אילוף מטרתו להגיע להישג חיצוני שאפשר לכמת במעשים. דרך זו מתאימה רק לבעלי חיים. באשר לאנשים - מלמד אותנו שלמה המלך שהחינוך מוכרח להיות מותאם אישית לכל אחד ואחד 'על פי דרכו'. ההתאמה האישית אינה סתם לוקוסוס, אלא האופן היחיד שבו יפנים הנער את אותו החינוך. ההסבר לצורך המיוחד בחינוך מותאם-אישית נובע מההבנה שלכל אדם ישנה נשמה מיוחדת, אישית, ואותה נשמה דורשת דרישות רוחניות מסוימות. כדי לספק לנשמה את שדרוש לה, אנו מלמדים את הנער ומסבירים לו את אותם דברים שנוגעים בנפשו בצורה הטובה ביותר. דרכים רבות יש לחינוך: בנתינת דגש על רמה גבוהה וחכמת חיים, או לחלופין בהיכרות נפשית עם עולמות של אמנות, אמונות ומחשבות שונות.

בין היתר צריך לשים לב שהחינוך תואם את התקופה ואת השלב הנוכחי בחיים של הנער. הורים של תינוקות מדברים אליהם בדיבור מיוחד לאותו הגיל, וכך יש לעשות גם עם נערים בוגרים יותר. מובן שגם עם אנשים בוגרים יש לדבר בשפתם הם, כל אחד במקום שבו הוא נמצא. אחד המחסומים הכי גדולים בין עולמם של המבוגרים לעולמם של הנערים הוא צורת החיים והתרבות החדשה, מפני שהנערים מתעדכנים כל הזמן - ומי שאינו חי סביב אותם תחומי עיסוק, לא יוכל לתקשר עמם היטב. ניקח לדוגמה הבדל אחד בצורת החיים: חיי הנעורים הם תוססים ומלאי הפרתקאות ושאיפה לנשגב, ולעומתם מחפשים המבוגרים שלוה ומנוחת הנפש, ובכך למלא את שאיפותיהם. המרחק הרב שבין שני העולמות מחייב את המחנך במאמץ מיוחד שיאפשר לו להבין את הנער, ורק אז יוכל החינוך לפעול את פעולתו. לאחר הבנת מקומו של הנער, הבנת הסוגיות שנפשו עוסקת בהן והבנת הסיבה העוספת אותו - צריך להצליח להעביר את התכנים בשפה ובדוגמאות מהחיים המתאימים לאותו הנער. אם נצליח במטרות הנזכרות, נוכל לקוות שהחינוך שלנו אכן יהיה חינוך ולא אילוף. נצליח לגדל את הנער בהתאם לנשמתו המיוחדת.

הרחבות

• דרך מיוחדת כבר מגיל חינוך

שגם לנער בהגיעו לגיל החנוך כבר יש לו דרך מיוחדת, דרך שלו. הרב קוק מזהיר את המחנכים להתבונן באופיו של הנער לפני שהם באים לחנך אותו, מפני שכבר מגיל חינוך יש לו אופי מיוחד. באורות הקודש הרב קוק מרחיב עניין זה: "...באים מחנכים מלומדים, מסתכלים בחיצוניות, מסיחים דעה גם הם מן האני, ומוסיפים תבן על המדורה, משקים את הצמאים בחומץ, מפטמים את המוחות ואת הלבבות בכל מה שהוא חוץ מהם, והאני הולך ומשתכח, וכיוון שאין אני, אין הוא, וקל וחומר שאין אתה" [אורות הקודש ג, עמ' קמ]. לפי דברי הרב קוק, לכל אדם יש אישיות מיוחדת, 'אני' ייחודי. אפשר לחשוף מעט מה'אני' בעזרת התבוננות בכישרונות, ברצונות ובשאיפות של הנער. מחנך שיתעלם מאופי מיוחד זה - יחטא למטרתו.

במקום אחר הרב קוק מלמדנו שגם ביחס ללימוד התורה יש לכל אדם דרך מיוחדת: "ישנם שיצאו לתרבות רעה, מפני שבדרך למודם והשלמתם הרוחנית בגדו בתכונתם האישית המיוחדת. הרי שאחד מוכשר לדברי אגדה, וענייני ההלכה אינם לפי תכונתו להיות עסוק בהם בקביעות, ומתוך שאינו מכיר להעריך את כשרונו המיוחד הוא משתקע בענייני הלכה, כפי מנהג המורגל, והוא מרגיש בנפשו נגוד לאלה העניינים שהוא עוסק בהם, מתוך שההשתקעות בהם אינה לפי טבע כשרונו העצמי. אבל אם היה מוצא את תפקידו וממלאו, לעסוק בקביעות באותו המקצוע שבתורה, המתאים לתכונת נפשו, אז היה מכיר מיד שהרגשת הנגוד שבאה לו בעסקו בענייני ההלכה לא באה מצד איזה חסרון בעצמם של הלמודים הקדושים והנחוצים הללו, אלא מפני שנפשו מבקשת מקצוע אחר לקביעותה בתורה, ואז הי' נשאר נאמן באופן נעלה לקדושת התורה, ועושה חיל בתורה במקצוע השייך לו, וגם עוזר על יד אותם שידם גוברת בהלכה, להטעימים מנעם אגדה" [אורות התורה ט, ו]. כשאדם לומד דברים שאינם מתאימים לטבעו הפנימי, נפשו לא שקטה בלימוד, וממילא הוא מרגיש שלימוד תורה זה 'לא בשבילו'. אם הוא ילמד דברים שיותר 'מתאימים' לו - התורה תשמח ותספק אותו.

להצלחת בני ואורה שמאי וכל יוצאי חלציהם הי"ו

חנור לנער על פי דרכו

"חנור לנער על פי דרכו". כאן, בפרשה קטנה זו, כל סוד החנוך הוא מונח. הננו למידים שגם לנער בהגיעו לגיל החנוך כבר יש לו דרך מיוחדת, דרך שלו. ואם יש לו דרכו המיוחדת לו, אין ספק שאנחנו הגדולים אשר כבר התרחקנו מאותה הדרך של הנער, הימים ושיטת החיים נשא אותנו הלאה, הננו חייבים בבואנו לחנך את הנער שלנו לשוב ולהסתכל בנשמת הנער להבין את דרכו כפי שנוכל לחנכו על פי דרכו, ואז - רק אז - בטווחים נהיה שהתוצאה של חנוך כזה תהיה אותה השאיפה אשר אנחנו עורגים, כי "גם כי יזקין לא יסור ממנה".

(הספמות הראי"ה עמ' 107)

